

Валерко Руслана

к.с.-г.н., доцент

Герасимчук Людмила

к.с.-г.н., старший викладач

Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Останніми роками відбувається зростання ризиків екологічної безпеки на всіх рівнях, що суттєво впливає на всі сфери життєдіяльності [1-5]. Питання оцінки екологічних ризиків землекористування актуалізується у зв'язку з дедалі більшим розвитком деградаційних процесів у ґрунтах на території України [2-4]. Збільшують ймовірність до появи різноманітних негативних процесів, які відбуваються при використанні землі. Незбалансована та безсистемна господарська діяльність у сфері землекористування створила й передумови для активного розвитку природних екзогенних геологічних та гідрологічних процесів [4; 5].

Упродовж останніх років набувають дедалі більшого поширення небезпечні екзогенно-геологічні процеси, що мають безпосередній вплив на сферу землекористування, і до числа яких належать зсуви, підтоплення, карст.

Зсуви на території Житомирської області поширені на незначній території (10 одиниць на площі 0,01 км²), ризик їх виникнення є низьким, а ймовірність настання негативних наслідків незначна. Основними причинами виникнення зсувів на території області є: невиконання заходів щодо запобігання зсувам на забудованих територіях; наявність витоків з водопровідних, каналізаційних комунікацій; недостатнє інженерно-геологічне вивчення зсувонебезпечних територій; недотримання норм і правил безпечного провадження господарської діяльності на зсувонебезпечних територіях.

Найбільший вклад в сумарну величину ризику виникнення зсувів на території Житомирської області в цілому вносять м. Овруч, м. Коростишів, м. Олевськ та м. Чуднів, які характеризувалися середнім рівнем ризику. На території області існують потенційно зсувонебезпечні ділянки загальною довжиною 27,3 (при ширині 50 – 100 м.): по м. Житомир – 9,5 км; м. Новоград-Волинський – 3 км; м. Коростишів – 0,5 км; м. Овруч – 2 км; м. Чуднів – 2,1 км; м. Олевськ – 2,5 км; м. Бердичів – 3,2 км; смт. Любар – 2,5 км; смт. Ружин – 2 км. Безпосередньо в межах м. Житомир в районах забудови виділяють 5 найбільших зсувонебезпечних ділянок, де проживає 8500 чоловік.

Найбільш розповсюдженим небезпечним процесом на території Житомирської області є підтоплення. Відсоток підтоплених земель на їх території сягає 84 %. Всього по області протягом 2014-2016 років підтоплення фіксувалося у 99 із 101 можливих населених пунктах. Загальна кількість населення, що проживає на небезпечних територіях – 9 698 чол (найбільше – м. Коростень, Коростенський Коростишівський та Олевський райони). Серед факторів, які впливають на розвиток процесів підтоплення на території Житомирської області, виділяють природні (метеорологічні, кліматичні, гідрологічні) та техногенні. До останніх відносять: неконтрольоване

будівництво житлових та господарських споруд у заплавах річок і пониззях; нераціональне планування забудови території; заноси сміття в руслах річок; зарегульованість річок водосховищами та ставками; порушення на забудованих територіях природного стоку поверхневих вод; незадовільне функціонування чи повна відсутність у населених пунктах та автошляхах систем водовідведення; припинення експлуатації неглибоких водоносних горизонтів; значні втрати в системах водопостачання та водовідведення. Варто відмітити, що технічний стан існуючих систем захисту від підтоплення в межах більшості районів області є незадовільний, спеціалізовані служби по їх експлуатації не створені, а моніторинг підтоплення територій не ведеться.

Встановлено, що високий ступінь ризику землекористування, спричинений підтопленнями характерний лише для території м. Новоград-Волинський. Вся інша територія Житомирської області щодо можливості екологічно безпечного і раціонального землекористування відноситься до категорії критичної та катастрофічної екологічної ситуації.

Карст на території області поширений на площі 0,55 тис. км², ризик його виникнення є низьким, а ймовірність настання негативних наслідків незначна. Площадна враженість території карстовими процесами становить 1,84 %.

Ураженість території Житомирської області лесовими ґрунтами І типу просідання (потужність лесових відкладів менше за 10,0 м) становить 15,1 %, що відповідає високому рівню ризику.

Список використаних джерел

1. Атлас агроекологічного стану ґрунтового покриву Житомирської області [Текст] / В.А. Трембіцький, Т. М. Мислива, О. М. Мартенюк, Ю. А. Білявський. – Житомир : ПТЦ «Облдержродючість», 2011. – 56 с.
2. Балюк, С. А. Екологічний стан ґрунтів України [Текст] / С. А. Балюк, В. В. Медведєв, М.М. Мірошніченко // Укр. геогр. журн. – 2012. – № 2. – С. 38-42.
3. Ковальчук, П. І. Актуальні питання дослідження екологічних ризиків землекористування [Текст] / П. І. Ковальчук, Б. М. Копайгора // Землеустрій і кадастр. – 2012. – № 3. – С. 36-41.
4. Малащук, О. С. Ризики землекористування та критерії їх оцінки [Текст] / О. С. Малащук // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2011. – Вип. 57. – С. 1-9.
5. Національна доповідь про стан родючості ґрунтів України [Текст] / Міністерство аграрної політики України, НААНУ, ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського», Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – 113 с.

